

**Besluit van de Vlaamse Regering houdende de definitieve
aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied
'Merchtem Kom' in Merchtem**

DE VLAAMSE REGERING,

Rechtsgronden

Dit besluit is gebaseerd op:

- De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening van 15 mei 2009, artikel 5.6.8, §1, tweede lid, en §2, tweede lid, ingevoegd bij het decreet van 8 december 2017.
- Het besluit van de Vlaamse Regering van 15 juni 2018 houdende nadere regels voor de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden.
- Het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, artikel 1.3.1.1, §1, eerste lid, gewijzigd bij het decreet van 24 juni 2022.
- Het besluit van de Vlaamse Regering van 20 juli 2006 tot vaststelling van nadere regels voor de toepassing van de watertoets, tot aanwijzing van de adviesinstanties en tot vaststelling van nadere regels voor de adviesprocedure bij de watertoets, vermeld in artikel 1.3.1.1 van het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018, gewijzigd bij het besluit van 25 november 2022.

Vormvereisten

Volgende vormvereisten zijn voldaan:

- Op 24 mei 2018 heeft de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) advies gevraagd over het voornemen tot voorlopige aanduiding van het gebied als watergevoelig openruimtegebied.
- Het advies van het college van Burgemeester en schepenen van Merchtem werd gegeven op 27 juni 2018.
- Het planvoornemen is onderworpen aan een milieubeoordeling. De kennisgeving voor het plan-MER werd door de Dienst Mer volledig verklaard op 9 juli 2018. De terinzagelegging vond plaats van 30 juli 2018 tot en met 30 augustus 2018. De richtlijnenvergadering vond plaats op 10 september 2018. De richtlijnen voor voorliggend MER werden door het kenniscentrum MER van het Departement Omgeving betekend op 25 oktober 2018.
- Het planvoornemen is onderworpen aan de watertoets, die deel uitmaakt van de milieubeoordeling.

- Het planvoornemen is onderworpen aan een verscherpte natuurtoets die deel uitmaakt van de milieubeoordeling. Voor het planvoornemen is geen passende beoordeling vereist.
- Het planvoornemen is onderworpen aan de Ruimtelijke Veiligheidstoets (RVR). Het Team Omgevingseffecten van het Vlaams Departement Omgeving heeft in haar standpunt van 20 april 2023 aangegeven dat het opstellen van een RVR niet vereist is.
- De Vlaamse Regering heeft het watergevoelig openruimtegebied Merchtem Kom in Merchtem voorlopig aangeduid op 14 juli 2023.
- De voorlopige aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied Merchtem Kom in Merchtem werd onderworpen aan een openbaar onderzoek van 12 september 2023 tot en met 10 november 2023.
- De CIW heeft over de voorlopige aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied Merchtem Kom in Merchtem het advies ingewonnen bij de instanties, vermeld in artikel 5.6.8, § 2, eerste lid, van de VCRO.
- De CIW heeft een informatie- en inspraakvergadering georganiseerd in de vorm van een infomarkt in het Vlaams Administratief Centrum van Leuven (21 september 2023) en in het August De Boeckhuis te Merchtem (2 oktober 2023).
- Tijdens het openbaar onderzoek werd advies ontvangen van de gemeente Merchtem, de gecoro van de gemeente Merchtem, de provincie Vlaams-Brabant en de dienst Waterlopen van de provincie Vlaams-Brabant. Daarnaast werden 9 bezwaren en opmerkingen ontvangen.
- Het team Omgevingseffecten van het Vlaams Departement Omgeving heeft het plan-MER goedgekeurd op 21 mei 2024.
- De CIW heeft via schriftelijke procedure kennis genomen van de bezwarenverwerking, rekening houdend met het goedgekeurde plan-MER, en formuleerde op 24 mei 2024 een voorstel tot definitieve aanduiding op basis van de criteria, vermeld in artikel 5.6.8, § 1, tweede lid, van de VCRO.
- Het advies [...] van de Raad van State, gegeven op [...], met toepassing van artikel 84, §1, eerste lid, van de wetten op de Raad van State, gecoördineerd op 12 januari 1973.

Motivering

Dit besluit is gebaseerd op de volgende motieven:

- Het gebied 'Merchtem Kom' maakt deel uit van het Benedenscheldebekken en ligt in de vallei van de Grote Molenbeek-Vliet.
- Het gebied 'Merchtem Kom' heeft een oppervlakte van 2,9 ha en is grotendeels onbebouwd, met uitzondering van kleinschalige hobbystallen en tuinbergingen. Het ruimtegebruik wordt gekenmerkt door tuinen, weilanden en fruitboomgaard. In het gebied bevindt zich een kleine, verkrotte woning.
- Het gebied is volgens het gewestplan Halle-Vilvoorde-Asse gelegen in een bestemming die bebouwing mogelijk maakt, met name woongebied.

- Het gebied is gedeeltelijk gelegen in BPA nr. 2A 'Kom der gemeente deel A' (MB 5 september 2005) en BPA 'Puursstraat' (MB 27 augustus 2012).
- Aan de westelijke grens van het gebied stroomt de Grote Molenbeek, een onbevaarbare waterloop van 2de categorie die onder het beheer van de provincie Vlaams-Brabant valt. Het gebied is erg overstomingsgevoelig. Omdat de waterlopen ter hoogte van Merchtem, bij de overgang van Midden-België naar Laag-België, overgaan van waterlopen met relatief groot verval naar beken met weinig verval, ontstaan aan de voet van dit talud frequent overstromingen.
- Het gebied werd op 11 april 2014 door de Algemene Bekkenvergadering Benedenscheldebekken als signaalgebied aangeduid omwille van de middelgrote overstromingskans.
- De Vlaamse Regering keurde op 31 maart 2017 het ontwikkelingsperspectief goed voor het signaalgebied 'Merchtem Kom' om het waterbergend vermogen van het gebied te kunnen behouden.
- De kaarten van de overstomingsgevoelige gebieden tonen voor het gebied een kleine tot middelgrote overstromingskans. Vrijwaring van het gebied voor verdere bebouwing is aangewezen en ondersteunt de uitvoering van acties uit het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 ter realisatie van bijkomende waterberging.
- Er bestaat een conflict tussen de verdere realisatie van de bestemming en de belangen van het watersysteem.
- Voor het gebied en de omgeving is er geen ruimtelijk uitvoeringsplan in opmaak noch voorzien op korte termijn. Om het gebied voor verdere bebouwing te vrijwaren, is een aanduiding als watergevoelig openruimtegebied in uitvoering van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening aangewezen.
- Het grafisch plan met de aanduiding van het gebied dat met dit besluit definitief wordt aangeduid als watergevoelig openruimtegebied is opgenomen als bijlage I bij dit besluit. De toelichting en motivering is opgenomen in de toelichtingsfiche die opgenomen is als bijlage II bij dit besluit.
- De aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden vrijwaart overstromingsgebieden en ondersteunt hiermee de doelstelling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen om het fysisch systeem structurerend te maken.
- De aanduiding als watergevoelig openruimtegebied is in overeenstemming met het ruimtelijk principe in het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen om het fysisch systeem te beschouwen als ruimtelijk structurerend. Ruimtelijk structurerend betekent dat de huidige, intrinsieke kenmerken van het bestaand fysisch systeem het richtinggevend kader zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling van de structuurbepalende functies natuur, bos, landbouw en wonen en werken. De vallei van de Grote Molenbeek-Vliet, onderdeel van het Benedenscheldebekken wordt door de aanduiding als watergevoelig openruimtegebied gevrijwaard van bebouwing en kan verder ontwikkelen op basis van de fysische karakteristieken als waterrijk gebied.

- Het planvoornemen is onderworpen aan een milieubeoordeling. Er worden geen significante negatieve effecten op de leefomgeving verwacht. In het plan-MER worden geen milderende maatregelen noodzakelijk geacht.
- In het gebied is geen beschermd erfgoed aanwezig. Uit de milieubeoordeling blijkt dat er geen significante effecten te verwachten zijn voor het aspect landschap, onroerend erfgoed en archeologie.
- Rekening houdend met de kenmerken van het plan, de omgeving en de uitgevoerde analyse kan geoordeeld worden dat het plan geen risico inhoudt op het veroorzaken van significant negatieve effecten op de aanwezige Habitat- en Vogelrichtlijngebieden of Bijlage III soorten van het Natuurdecreet. Voor de voorliggende aanduiding moet geen passende beoordeling worden opgemaakt. Een verscherpte natuurtoets is niet vereist.
- Er bevinden zich geen bestaande Seveso-inrichtingen in of nabij het gebied. De inplanting van nieuwe Seveso-inrichtingen is volgens de voorziene stedenbouwkundige voorschriften uitgesloten. Het opstellen van een RVR is niet vereist. Die beoordeling blijkt uit de RVR-toets van 20 april 2023.
- De Vlaamse Regering neemt akte van de adviezen en bezwaren die de aanduiding van het gebied Merchtem Kom ondersteunen, van de informatie aangereikt door Aquafin over de aanwezigheid van een collector in het gebied en van de informatie aangereikt door de provincie over het statuut van de gemeenteweg gekend als "Sentier 61" en van de beschrijving van recente wateroverlast in de omgeving.
- In de hiernavolgende paragrafen wordt ingegaan op de bezwaren, opmerkingen en adviezen die werden ingediend tijdens het openbaar onderzoek. De bezwaren, opmerkingen en adviezen zijn ten behoeve van de leesbaarheid omkaderd en genummerd en worden gezamenlijk behandeld voor zover ze een gelijkaardige en gelijklopende inhoud hebben of over hetzelfde onderwerp gaan. Aanpassingen die worden doorgevoerd op basis van de bezwaren, opmerkingen en adviezen worden specifiek vermeld bij de bespreking van de gegroepeerde bezwaren, opmerkingen en adviezen. Er zijn geen bezwaren, opmerkingen of adviezen die aanleiding geven tot aanpassingen aan verordende of niet verordende delen van het plan.

Bezwaren, opmerkingen en adviezen die niet leiden tot aanpassingen van het plan

1. De gemeente Merchtem adviseert de aanduiding van Merchtem Kom als watergevoelig openruimtegebied ongunstig omwille van de recente rioleringswerken en de maatregelen voor waterbuffering die een significante verbetering hebben teweeggebracht, omwille van het feit dat er de afgelopen jaren geen water meer heeft gestroomd over de Puursstraat naar het watergevoelig openruimtegebied en omwille van de strategische ligging in de kern. In sommige bezwaren wordt eveneens verwezen naar de uitgevoerde werken en de ligging van het gebied.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit advies door te verduidelijken dat de bufferbekkens die stroomopwaarts van de kern van Merchtem werden aangelegd, in de overstromingsgevaarmodellen zijn opgenomen, maar naar de toekomst toe

geen voldoende oplossing blijken te bieden voor deze onbebouwde gebieden. De genomen maatregelen zijn vooral belangrijk om de reeds bebouwde delen van Merchten te vrijwaren van wateroverlast, het is daarnaast niet wenselijk om bijkomende bebouwing in overstromingsgevoelig gebied te gaan realiseren.

Dit advies vereist geen aanpassing van het plan.

2. Een bezwaarindiener stelt dat het gebied dient te worden ontwikkeld omwille van de ligging nabij de dorpskern om te voldoen aan de doelstellingen van kwalitatief ruimtegebruik.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verduidelijken dat de Vlaamse Regering conform artikel 5.6.8. §1 VCRO gebieden waar een conflict bestaat tussen de verdere realisatie van de bestemming en de belangen van het watersysteem, kan aanduiden als watergevoelig openruimtegebied. De ligging van deze gebieden ten opzichte van de dorpskern of het omliggende ruimtebeslag is geen criteria om deze afweging te maken. Het is niet wenselijk om bijkomende bebouwing in overstromingsgevoelig gebied te gaan realiseren

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

3. Een bezwaarindiener vraagt waarom er een opsplitsing is in signaalgebied 1 en signaalgebied 2. Hij vraagt om het hele gebied te vrijwaren van bebouwing en in te richten volgens de oorspronkelijke functie van waterbergingsgebied.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verduidelijken dat watergevoelige openruimtegebieden aangeduid zijn op basis van een vroegere aanduiding van signaalgebieden. Bij de aanduiding van het signaalgebied is destijds een opdeling gebeurd, op basis van de toen beschikbare kennis over de lokale overstromingsrisico's. Op basis van de meest recente overstromingsrisicokaarten werd het ganse signaalgebied opgenomen om aangeduid te worden als watergevoelig openruimtegebied.

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

4. Een bezwaarindiener stelt dat er, volgens een hoogtekaart en de watertoetskaart toekomstig klimaat T100, op percelen 566F en 565V en een gedeelte van perceel 562G2 geen sprake is van wateroverlast en deze delen daarom uit het watergevoelig openruimtegebied dienen te worden geschrapt.

De Vlaamse Regering beantwoordt deze bezwaren door te verduidelijken dat de aanduiding van de watergevoelige openruimtegebieden vertrekt van de beleidsdoelstelling om deze gebieden te vrijwaren van ontwikkeling in functie van de waterproblematiek. De Vlaamse Regering erkent dat de aangeduide zone gelegen aan de rand van het watergevoelig openruimtegebied inderdaad hoger gelegen is en pas bij een pluviale overstroming bij klimaatscenario met retourperiode T1000 overstroomt. In het fluviale model is het risico al T1000 en deels T100, maar bij klimaatscenario vergroot het reeds volledig tot T100.

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

5. In bezwaren wordt gesteld dat het onlogisch is om perceel 570E wel aan te duiden en percelen 570S, 570R en 570X niet. Hierdoor komt het perceel 567N, gelegen buiten watergevoelig openruimtegebied in een enclave te liggen waardoor de stedenbouwkundige ontwikkeling onmogelijk is.

Een bezwaarindiener kan enkel akkoord gaan met de aanduiding als watergevoelig openruimtegebied indien de volledige planschadevergoeding wordt toegekend (op basis van het BPA), ook al grenst het perceel niet rechtstreeks aan een uitgeruste weg.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verduidelijken dat voor het perceel 567N in een goedgekeurd BPA bijkomende bebouwingsmogelijkheden zijn voorzien in een deel dat overstromingsgevoelig is. Het onderscheid in aanduiding van de achterliggende percelen waar naar verwezen wordt, is gebaseerd op de bebouwde status ervan. Bebouwde percelen werden waar mogelijk uit de aanduiding gehouden. Het is echter niet wenselijk om alsnog bijkomende bebouwingsmogelijkheden toe te staan in het binnengebied om de ontsluiting van een perceel dat reeds aan de straat grenst te faciliteren.

De Vlaamse Regering verwijst voor wat betreft de basis voor het bepalen van de planschade naar de decretale regels ter zake die een vergoeding voorzien voor de als watergevoelig openruimtegebied aangeduide percelen. De Vlaamse Regering verwijst naar de nieuwe planschaderegeling om eigenaars een correcte vergoeding te kunnen bieden. Het uitvoeringsbesluit hierover werd op 22 maart 2024 definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering en is vanaf 15 april 2024 in voege. De planschade zal bepaald worden na aanduiding en houdt rekening met de huidige grondprijzen van gelijkaardige percelen in de omgeving. Het exacte bedrag wordt op basis van het individuele dossier bepaald. Verder zal het schadebedrag bepaald worden rekening houdende met de huidige grondprijzen van gelijkaardige percelen in de omgeving. De ligging aan een uitgeruste weg is hierbij een criterium dat een invloed heeft op de waarde, maar is geen uitsluitingscriterium.

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

6. In bezwaren wordt gesteld dat een ontwikkeling volgens het principe van overstromingsvrij bouwen mogelijk is en de aanduiding van watergevoelig openruimtegebied onnodig is.

De Vlaamse Regering beantwoordt deze bezwaren door te verduidelijken dat de aanduiding van de watergevoelige openruimtegebieden vertrekt van de beleidsdoelstelling om deze gebieden te vrijwaren van ontwikkeling in functie van de waterproblematiek. De Vlaamse Regering heeft om deze redenen de afweging gemaakt om deze percelen bouwvrij te houden.

Conform artikel 5.6.8. §1 VCRO kan de Vlaamse Regering gebieden waar een conflict bestaat tussen de verdere realisatie van de bestemming en de belangen van het watersysteem, aanduiden als watergevoelig openruimtegebied. De Vlaamse Regering maakt bij de beslissing tot aanduiding een afweging tussen een toekomstige ontwikkeling van gebieden, rekening houdende met de wetgeving

omtrent de watertoets, en het vrijwaren van gebieden om waterschade en verminderde woonkwaliteit te voorkomen.

Deze bezwaren vereisen geen aanpassing van het plan.

7. In bezwaren wordt gesteld dat het watergevoelig openruimtegebied Merchtem Kom niet bijdraagt aan een oplossing voor de waterproblematiek, dat er in de plaats daarvan gebieden dienen te worden aangeduid voordat de Molenbeek de dorpskern bereikt en ook andere maatregelen (wachtbekkens, riolering, ...) dienen te worden genomen.

Bij de aanduiding is onvoldoende onderzoek gebeurd naar de bodemgesteldheid en omdat de bodemstructuur zijn functie als natte spons niet kan vervullen doordat er geen rekening wordt gehouden met toekomstige investeringen in de waterinfrastructuur en de waterkaarten het gevolg zijn van waterproblematiek in de hoger gelegen gebieden.

De aanduiding is zinloos omdat de percelen binnen het watergevoelige openruimtegebied pas onder water komen te staan als ook andere delen van het dorp onder water staan.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verduidelijken dat de aanduiding van het gebied Merchtem Kom zonder bijkomende inrichting van het gebied geen oplossing bieden aan andere overstromingsgevoelige zones in de reeds bebouwde kern van Merchtem. Het vrijwaren van het gebied van verdere bebouwing zal er evenwel voor zorgen dat de wateroverlast op andere locaties niet verder toeneemt. Andere maatregelen kunnen genomen worden om reeds bebouwde gebieden te vrijwaren. Het voorstel om watergevoelige openruimtegebieden aan te duiden stroomopwaarts van de kern is niet zinvol aangezien de vallei van de Molenbeek daar geen harde bestemming heeft en nu reeds overstroombaar is.

Deze bezwaren vereisen geen aanpassing van het plan.

8. Een bezwaarindiener stelt dat de aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied niet nuttig en onwettig is omdat 1) er een stedenbouwkundig voorschrift wordt gecreëerd hoewel conform art. 1.1.2 §13 VCRO stedenbouwkundige voorschriften enkel middels een ruimtelijk uitvoeringsplan of verordening kunnen worden vastgelegd en 2) er een overdruk wordt gecreëerd die strijdig is met de feitelijke bestemmingscategorie van het gebied en de realiseerbaarheid ervan niet langer mogelijk maakt en 3) het gebied niet valt onder het openruimtegebied zoals gedefinieerd in art. 6.1.1 §5 VCRO wat noodzakelijk is om als watergevoelig openruimtegebied te kunnen worden aangeduid.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verwijzen naar de specifieke regelgeving die ingevoerd werd in de VCRO en waarmee voorzien werd in de mogelijkheid om gebieden aan te duiden als watergevoelig openruimtegebied via een besluit. De Vlaamse Regering verwijst voor wat de wettigheid van deze regelgeving betreft naar de memorie van toelichting bij de VCRO. Deze procedure is opgenomen in De Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening

(art. 5.6.8 en 5.6.9). De voorafgaandelijke ligging in een "openruimtegebied" zoals gesteld door bezwaarindiener is niet vereist en zou de aanduiding als watergevoelig openruimtegebied overbodig maken. De regeling en de aanduiding van gebieden in het bijzonder is nuttig om bebouwing in verschillende geselecteerde overstromingsgevoelige gebieden (signaalgebieden) te weren en biedt een antwoord op de toenemende overstromingsproblematiek en wateroverlast in Vlaanderen. Specifiek voor het gebied Merchtem Kom verwijst de Vlaamse Regering naar de motivering opgenomen in de toelichtingsfiche, opgenomen als bijlage bij dit besluit.

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

9. Een bezwaarindiener stelt ter vervanging van 'Merchtem Kom' alternatieve gebieden voor gelegen stroomopwaarts en in de open ruimte, omdat deze aanduidingen een oplossing zouden bieden voor de wateroverlast binnen de gemeente. Er werd geen rekening gehouden met dit alternatief en het werd niet afdoende onderzocht.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verduidelijken dat het geformuleerde voorstel niet beantwoordt aan de plandoelstelling, die gericht is op bestemmingen die in aanmerkin komen voor bebouwing en daardoor zouden leiden tot wateroverlast. Conform artikel 5.6.8. §1 VCRO kan de Vlaamse Regering gebieden waar een conflict bestaat tussen de verdere realisatie van de bestemming en de belangen van het watersysteem, aanduiden als watergevoelig openruimtegebied. Gebieden gelegen in openruimtegebied kennen geen ontwikkelingsdruk en zijn dan ook niet in overeenstemming met die doelstelling. Ze maken de aanduiding overbodig. Deze gebieden kunnen middels andere instrumenten ten alle tijde worden ingeschakeld als onderdeel van een uitgebreide set maatregelen in functie van het remediëren van een plaatselijke waterproblematiek.

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

10. De provincie Vlaams-Brabant vraagt om de feitelijke toestand en mogelijke planvoorbereidingen van woonmaatschappijen te onderzoeken en de impact van de aanduiding als watergevoelig openruimtegebied op deze mogelijke projecten te communiceren. Op die manier kunnen betrokken partners inschatten of zij andere scenario's dienen te bekijken.

De Vlaamse Regering beantwoordt deze vraag door te verwijzen naar het doorlopen planproces in overleg met gemeenten en grondeigenaars en de algemene communicatie die over watergevoelige openruimtegebieden is aangeboden, onder meer op de website van het Departement Omgeving. Voor wat betreft de voorlopige en de definitieve aanduiding van specifieke gebieden, inclusief een verwijzing naar meer uitgebreide informatie over de gevolgen hiervan, wordt via een gewone brief gecommuniceerd aan de betrokken eigenaars in overeenstemming met artikel 7 van het besluit van de Vlaamse Regering houdende nadere regels voor de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden.

Dit advies vereist geen aanpassing van het plan.

11. Een bezwaarindiener stelt dat het onzorgvuldig, onredelijk en manifest disproportioneel is om Merchtem Kom aan te duiden als watergevoelig openruimtegebied gezien het onevenwicht tussen kosten en baten, omwille van de geraamde economische schade van 6.309.030 euro terwijl deze afbakening niet bijdraagt tot het vermijden van waterschade in de toekomst in het centrum van Merchtem.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verduidelijken dat de aanduiding van het gebied zonder bijkomende inrichting geen oplossing biedt aan andere overstromingsgevoelige zones in de reeds bebouwde kern van Merchtem. Het vrijwaren van het gebied van verdere bebouwing zal er evenwel voor zorgen dat de wateroverlast op andere locaties niet verder toeneemt. Het vrijwaren van dergelijke gebieden is dan ook een belangrijke brongerichte maatregel. De waarde van de aangeduide percelen wordt bepaald door de landcommissie na het indienen van een aanvraag tot planschade en zal rekening houden met de kenmerken van het gebied.

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

12. Boerenbond vraagt om de watergevoelige openruimtegebieden niet in de categorie 'overig groen' te plaatsen en de doelstelling om bosuitbreiding te realiseren uit de besluiten te halen. Ze vraagt ook dat de gemeente de mogelijkheid krijgt om in toekomstige ruimtelijke uitvoeringsplannen de landbouwpercelen gelegen binnen dit watergevoelig openruimtegebied te herbestemmen naar bouwvrij agrarisch gebied.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verwijzen naar de bepalingen inzake watergevoelige openruimtegebieden in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, artikel 5.6.8, waarbij de toegelaten functies en handelingen zijn opgesomd. Met betrekking tot de opname in de categorie 'overig groen' wordt verwezen naar de bepalingen in de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening, artikel 2.2.6, §2, 3de lid.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit bezwaar door te verduidelijken dat binnen 'watergevoelig openruimtegebied' zowel bosbouw als landbouw nevensgeschikte functies zijn, naast andere openruimte functies. De voorschriften maken het blijvend agrarisch gebruik van het perceel mogelijk en leggen geen bijkomende beperkingen op. Een latere verfijning van de voorschriften via een ruimtelijk uitvoeringsplan is steeds mogelijk, waarbij de plannende overheid in deze kan opteren om het agrarisch gebruik te bestendigen door herbestemming naar bv. bouwvrij agrarisch gebied.

Dit bezwaar vereist geen aanpassing van het plan.

13. De gemeente Merchtem vraagt om de nodige maatregelen te treffen waardoor de geplande aanleg van een parking kan worden uitgevoerd, ook na de aanduiding van Merchtem Kom als watergevoelig openruimtegebied.

De Vlaamse Regering beantwoordt dit advies door te verduidelijken dat de stedenbouwkundige voorschriften dit mogelijk maken, voor zover de ruimtelijk-ecologische draagkracht en de waterbeheersfunctie van het gebied niet worden overschreden. Ook de afwijkingsbepalingen van art. 4.4.7 VCRO voor werken van algemeen belang blijven van toepassing.

Dit advies vereist geen aanpassing van het plan.

Juridisch kader

Dit besluit sluit aan bij de volgende regelgeving:

- Het besluit van de Vlaamse Regering van 23 september 1997 houdende de definitieve vaststelling van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, bekrachtigd bij het decreet van 17 december 1997 wat de bindende bepalingen betreft en op de besluiten van de Vlaamse Regering van 12 december 2003 en 17 december 2010 houdende de definitieve vaststelling van een herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, bekrachtigd bij de decreten van 19 maart 2004 respectievelijk 25 februari 2011, wat de bindende bepalingen betreft.
- Het koninklijk besluit van 7 maart 1977 houdende de vaststelling van het gewestplan Halle-Vilvoorde-Asse, en latere wijzigingen.
- Het ministerieel besluit van 5 september 2005 houdende goedkeuring van het bijzonder plan van aanleg nr. 2A 'Kom der gemeente deel A'.
- Het ministerieel besluit van 27 augustus 2012 houdende goedkeuring van het bijzonder plan van aanleg 'Puursstraat'.
- De richtlijn 2000/60/EG van het Europees parlement en de Raad van 23 oktober 2000 tot vaststelling van een kader voor communautaire maatregelen betreffende het waterbeleid.
- De richtlijn 2007/60/EG van het Europees parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's.

Initiatiefnemer

Dit besluit wordt voorgesteld door de Vlaamse minister van Justitie en Handhaving, Omgeving, Energie en Toerisme.

Na beraadslaging,

DE VLAAMSE REGERING BESLUIT:

Artikel 1. Het gebied 'Merchtem Kom' in Merchtem wordt definitief aangeduid als watergevoelig openruimtegebied.

De normatieve delen van dit besluit zijn hierbij gevoegd als bijlage:

1. bijlage I, het grafisch plan

De niet-normatieve delen van dit besluit zijn bijgevoegd als:

1. bijlage II, de toelichtingsfiche
2. bijlage III, het plan-MER

Artikel 2. De Vlaamse minister, bevoegd voor omgeving, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme

Zuhal DEMIR

Bijlage I. Verordenend grafisch plan

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van [...] houdende de definitieve aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied 'Merchtem Kom' in Merchtem.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme,

Demir Zuhar

Zuhar DEMIR

Bijlage II. De toelichtingsfiche

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van [...] houdende de definitieve aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied 'Merchtem Kom' in Merchtem.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme,

A handwritten signature in black ink, reading "Demir Zuhar". The script is cursive and fluid.

Zuhar DEMIR

Bijlage III. Het plan-MER

Gezien om gevoegd te worden bij het besluit van de Vlaamse Regering van [...] houdende de definitieve aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied 'Merchtem Kom' in Merchtem.

Brussel,

De minister-president van de Vlaamse Regering,

Jan JAMBON

De Vlaamse minister van Justitie en Handhaving,
Omgeving, Energie en Toerisme,

A handwritten signature in black ink, reading 'Deniz Zuhal' in a cursive script.

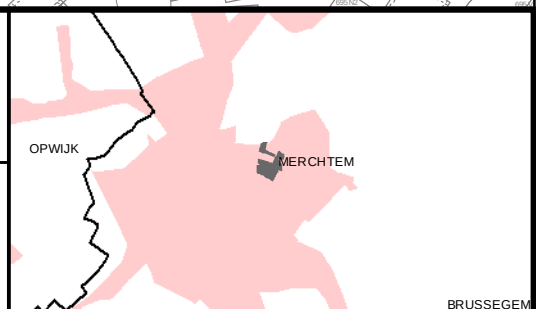
Zuhal DEMIR

WATERGEVOELIG OPENRUIMTEGEBIED

Bijlage I. Verordenend grafisch plan bij het besluit van de Vlaamse Regering van datum [...] houdende de definitieve aanduiding van het watergevoelig openruimtegebied

Merchtem Kom in Merchtem

0 25 50 M

Definitieve aanduiding

Watergevoelig openruimtegebied 'Merchtem Kom'

in Merchtem

Bijlage II: toelichtingsfiche

Vlaamse
overheid

DEPARTEMENT
OMGEVING

Inhoudsopgave

1	Doelstelling en beleidscontext	3
1.1	Doelstelling	3
1.2	Beleidscontext	3
1.2.1	Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen	3
1.2.2	Decreet Integraal Waterbeleid	3
1.2.3	Blue deal	4
1.2.4	Klimaatadaptatieplan	4
1.2.5	Landbouw	4
1.3	Voortraject.....	4
2	Beschrijving van gebied en het watersysteem	6
2.1	Feitelijke toestand	6
2.2	Waterbergend vermogen en overstromingsgevoeligheid	7
2.3	Stroomgebiedbeheerplan Benedenscheldebekken	10
2.4	Signaalgebied – startbeslissing Vlaamse Regering	11
2.5	Juridische toestand.....	12
2.6	Gemeentelijke structuurplannen	13
3	Onderzoek sectorale wetgeving.....	14
3.1	Milieueffectrapportage	14
3.2	Ruimtelijke veiligheidsrapportage.....	14
3.3	VEN-toets.....	14
3.4	Onroerenderfgoed-toets	15
4	Rechtsgevolgen	15
4.1	Stedenbouwkundige voorschriften	15
4.2	Verkavelingen en principiële akkoorden.....	16
4.3	Ruimtebalans	16
5	Conclusie	16

1 Doelstelling en beleidscontext

1.1 Doelstelling

Overstromingen volgen mekaar jaar na jaar op en drukken ons met de neus op de feiten. De combinatie van veel verspreide bebouwing en verharding en een waterbeleid dat eeuwenlang voornamelijk gericht was op het afvoeren van water, maakt Vlaanderen kwetsbaar voor de gevolgen van de klimaatverandering. Dit versterkt overstromingsrisico's en verminderde waterinfiltratie in de bodem. Er blijft ook steeds minder ruimte vrij om het water op te vangen bij hevige regenbuien. Bepaalde gebieden in Vlaanderen overstromen nu al met de regelmaat van de klok, vaak zelfs bij minimale neerslag.

Een duurzame en klimaatbestendige ruimtelijke ontwikkeling is slechts mogelijk door het afremmen van het bijkomend ruimtebeslag en het maximaal vrijwaren van de open ruimte. Dit principe is intussen bekend als de 'bouwshift'. Tegelijk moet de verhardingsgraad in de openruimte afnemen.

Om Vlaanderen beter te beschermen tegen zowel droogte als wateroverlast zette de Vlaamse Regering de Blue Deal op, om van Vlaanderen opnieuw een spons te maken door voldoende ruimte te voorzien voor water. Ruimte geven aan water is noodzakelijk in het kader van het voorkomen van droogte en overstromingen. Dit gebeurt door de watergevoelige gebieden te vrijwaren van verdere bebouwing en verharding, waardoor het waterbergend vermogen behouden blijft en stroomafwaarts gelegen dorpen en kernen gevrijwaard blijven van wateroverlast.

Om Vlaanderen klimaatrobuster te maken is het bijgevolg cruciaal om gebieden met een groot waterbergend vermogen of overstromingsrisico niet meer te ontwikkelen voor harde bestemming (wonen, industrie, ...) en deze dusdanig in te richten dat we hun potentieel maximaal kunnen vrijwaren en benutten.

Deze gebieden worden daarom herbestemd naar een openruimtefunctie via een ruimtelijk uitvoeringsplan of aanduiding als watergevoelig openruimtegebied.

1.2 Beleidscontext

1.2.1 Ruimtelijk structuurplan Vlaanderen

Het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen is sinds 1997 een belangrijk fundament van het ruimtelijk beleid. Het is een visie die aangeeft hoe we in Vlaanderen best met onze ruimte omgaan. We moeten investeren in onze steden, zodat dit aangename plekken zijn om te wonen. Wat nog rest aan groen en open ruimte moeten we bewaren.

De aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden geeft mee uitvoering aan het principe van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen waarbij gesteld wordt dat het fysisch systeem ruimtelijk structurerend is. De ruimtelijke structuur van het buitengebied wordt in Vlaanderen bepaald door onder meer het samenhangend geheel van rivier- en beekvalleien. Het fysisch systeem, waaronder de hier te vrijwaren valleigebieden en andere overstromingsgevoelige gebieden, vormt hiermee het richtinggevend kader voor de ontwikkeling van natuur, bos, landbouw en landschap in het buitengebied.

1.2.2 Decreet Integraal Waterbeleid

Het decreet van 18 juli 2003 betreffende het integraal waterbeleid, gecoördineerd op 15 juni 2018 (waterwetboek), vormt het juridisch kader voor het integraal waterbeleid in Vlaanderen. Het decreet bevat ook de omzetting van de kaderrichtlijn Water en de Overstromingsrichtlijn.

Dit decreet legt de doelstellingen en beginselen van het integraal waterbeleid vast, waarbij de multifunctionaliteit van watersystemen sterk benadrukt wordt. Daarnaast bepaalt het hoe de watersystemen ingedeeld worden in stroomgebieden en stroomgebiedsdistricten, bekkens en deelbekkens en vertaalt het die indeling in watersystemen door in de organisatiestructuur en de planning voor het integraal waterbeleid. Zo wordt er ook het kader mee vastgesteld voor de stroomgebiedbeheerplannen.

De stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027 werden vastgesteld door de Vlaamse Regering op 1 juni 2022. Hierin is onder meer de actie 6_A_0022 opgenomen om gevolg te geven aan de startbeslissingen van de Vlaamse Regering inzake signaalgebieden door herbestemming van de noodzakelijke deelgebieden via de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden of via ruimtelijke uitvoeringsplannen.

1.2.3 Blue deal

In de strijd tegen waterschaarste en droogte riep de Vlaamse Regering de Blue Deal in het leven om via tal van acties de strijd tegen waterschaarste en droogte op het terrein aan te gaan. De aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden speelt in op het voorkomen van bijkomende verharding. Daarnaast kan de vrijgehouden open ruimte mee ingezet worden voor waterconservering. Het water kan in deze gebieden worden vastgehouden en krijgt de tijd om te infiltreren naar het grondwater.

1.2.4 Klimaatadaptatieplan

Het Vlaams klimaatadaptatieplan moet Vlaanderen verder voorbereiden op de effecten van de klimaatverandering en dit zowel op korte termijn, tegen 2030, alsook op langere termijn, tegen 2050. Natuurgebaseerde oplossingen en technologische innovatie worden daarbij onze belangrijkste bondgenoten.

Bij de afbakening van de watergevoelige openruimtegebieden bestaan er koppelkansen met onder meer de doelstelling voor bosuitbreiding. Het verkennen van het bebossingspotentieel in deze gebieden is dan ook expliciet opgenomen. Daarnaast zorgt de vrijwaring van deze gebieden voor de blijvende vastlegging van koolstof en buffering van wateroverlast.

1.2.5 Landbouw

In de aanhef van het hoofdstuk landbouw uit het Vlaams regeerakkoord wordt 'toegang tot landbouwgrond' aangestipt als één van de grote uitdagingen voor de sector. Percelen die definitief worden aangeduid als watergevoelig openruimtegebied krijgen landbouw als een van de nevenschikte functies, naast andere openruimte functies, terwijl landbouw er nu zonevreemd gelegen is.

De voorschriften maken het blijvend agrarisch gebruik van het perceel mogelijk. Wat betreft de grondgebonden landbouw geeft de aanduiding geen aanleiding tot enige beperking van teelten of bemesting. Het aanbrengen van kleinschalige infrastructuur, gericht op het gebruik van het gebied voor landbouw of hobbylandbouw is ook nog steeds mogelijk.

1.3 Voortraject

In uitvoering van het Decreet Integraal Waterbeleid keurde de Vlaamse Regering op 30 januari 2009 de 11 bekkenbeheerplannen voor de periode 2008-2013 goed (VR 2009 3001 DOC. 0100). Deze waterbeheerplannen vormden het kader voor een heel gamma aan maatregelen m.b.t. het integraal waterbeheer. In elk van die 11 beheerplannen was een actie (A7) opgenomen om de bestemming te toetsen van een aantal zones gelegen in actueel of potentieel waterbergingsgebied of in waterconserveringsgebied.

De bekkensecretariaten kregen binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) de taak om deze screening uit te voeren voor de 11.400 ha onbebouwde harde bestemmingen van het gewestplan die overlappen met deze voor het watersysteem belangrijke gebieden. Vanaf 2009 onderwierpen de bekkenstructuren deze gebieden aan een grondige analyse die o.a. dienst moest doen als onderbouwde input voor ruimtelijke planningsprocessen. Deze gebieden kregen de naam "signaalgebied"; het gaat om nog niet ontwikkelde gebieden waar een tegenstrijdigheid kan bestaan tussen de geldende bestemmingsvoorschriften en het belang van dit gebied voor het watersysteem.

In een eerste fase werden in 2009-2010 de meest relevante en prioritaire gebieden verspreid over gans Vlaanderen afgebakend, op basis van hun oppervlakte, omvang van de waterproblematiek en ontwikkelingsdruk. Hierbij werden nabijgelegen stukken gebundeld tot samenhangende gehelen met de nog niet ontwikkelde omgeving.

Voor 66 prioritaire gebieden werden binnen de CIW fiches opgemaakt die zowel de wateraspecten als de ruimtelijke aspecten van deze signaalgebieden onderzochten, zowel vanuit juridisch als beleidsmatig oogpunt.

Telkens werd ook een suggestie voor ontwikkelingsperspectief meegegeven vanuit het wateraspect met eventueel voorstel voor herbestemming. Meestal werd binnen het signaalgebied nog een opdeling gemaakt in deelgebieden, met afzonderlijke ontwikkelingsopties. Elk van deze fiches werd door het betrokken bekkenbestuur goedgekeurd, om tot een gedragen suggestie te komen. In 2013 volgde nog een tweede reeks van 17 signaalgebiedsfiches.

In 2013 besliste de Vlaamse Regering (VR 2013 2903 DOC. 0303-1) om deze signaalgebieden grondiger aan te pakken om het waterbergend vermogen van Vlaanderen te vrijwaren. Voor elk gebied waarvan blijkt dat het ontwikkelen volgens de huidige bestemming het overstromingsrisico verhoogt, werkte de CIW aan bijkomende voorwaarden of een alternatief ontwikkelingsperspectief. In die ontwerp-startbeslissingen werd ook gezocht naar het best in te zetten instrumentarium en de bijhorende initiatiefnemende overheid. In 2014 keurde de Vlaamse Regering de vervolgtrajecten goed voor de eerste reeks van 66 signaalgebieden (VR 2014 2401 DOC. 0086 en VR 2014 0905 DOC.0724) en in 2015 volgde reeks 2 met 17 signaalgebieden (VR 2015 0805 DOC. 0454).

Vervolgens werd door de CIW en op basis van de meest recente gegevens over bestemming, bebouwing en overstromingsgevoeligheid een derde en laatste selectie gemaakt van nog 152 te onderzoeken signaalgebieden. Ook in deze laatste reeks werd in nauw overleg met de gemeentebesturen en de waterloopbeheerders gezocht naar een integrale toekomstvisie, waarbij zowel de waterproblematiek als ruimtelijke aspecten in rekening werden genomen voor het bepalen van het ontwikkelingsperspectief (watertoets, bijkomende voorwaarden of nieuwe functionele invulling). Op 31 maart 2017 keurde de Vlaamse Regering deze laatste reeks startbeslissingen goed (VR 2017 3103 DOC. 0313).

In de startbeslissingen die de Vlaamse Regering voor elk signaalgebied goedkeurde, werd na grondige analyse een vervolgtraject en een gebiedsgericht ontwikkelingsperspectief bepaald dat rekening houdt met het watersysteem en waarbij minstens het waterbergend vermogen behouden blijft. In die beslissingen zijn volgende zaken vastgelegd:

- het ontwikkelingsperspectief van het signaalgebied;
- het bestuur dat initiatief moet nemen;
- het instrument dat gebruikt moet worden om het ontwikkelingsperspectief te realiseren.

De vervolgstappen met betrekking tot de signaalgebieden gaan van een waterrobuuste inrichting binnen de geldende bestemming tot een (gedeeltelijke) herbestemming van het gebied met flankerende maatregelen. De signaalgebieden en de bijhorende beslissingen zijn terug te vinden op de geoloketten van www.signaalgebieden.be.

Er worden twee categorieën van vervolgtrajecten onderscheiden:

- Verscherpte watertoets. De geldende harde bestemming blijft behouden, maar er kunnen in het kader van de watertoets wel extra voorwaarden opgelegd worden voor de ontwikkeling van het gebied.
- Bouwvrije opgave. Delen van het signaalgebied moeten bouwvrij blijven en moeten bijgevolg een andere bestemming krijgen.

Uit voorgaande grondige analyses bleek dat 172 gebieden dermate belangrijk zijn voor de waterbeheersing dat er minstens in een deel niet meer gebouwd kan worden. Initieel werd vooropgesteld om deze gebieden met bouwvrije opgave via een ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) te herbestemmen. Mede de lange doorlooptijd van een dergelijk planproces zorgde ervoor dat begin 2023 slechts een dertigtal signaalgebieden zijn herbestemd via een RUP (gemeentelijk, provinciaal, gewestelijk).

Op vandaag lopen nog diverse planprocessen voor opmaak van een RUP om signaalgebieden te herbestemmen. Voor de andere gebieden zal de bouwvrije opgave vertaald worden via aanduiding als watergevoelig openruimtegebied (WORG) in uitvoering van artikel 5.6.8 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO), ingevoerd bij decreet van 8 december 2017 houdende wijziging van diverse bepalingen inzake ruimtelijke ordening, milieu en omgeving.

In 2018 startte de CIW met de voorbereiding voor de aanduiding van deze watergevoelige openruimtegebieden, vertrekkende van de startbeslissingen van de Vlaamse Regering. Op 12 maart 2018 gaf de CIW goedkeuring aan het ontwerp voor de voorlopige aanduiding van 124 watergevoelige openruimtegebieden. Het voorstel kwam tot stand in overleg met de bekkensecretariaten, het Departement Omgeving, de waterloopbeheerders en de betrokken gemeenten. Plannende overheden konden voor alle signaalgebieden aangeven of ze nog op korte termijn een planinitiatief zouden opstarten om zelf een herbestemming uit te voeren of ze verkozen om deze als WORG aan te duiden.

Begin mei 2018 vroeg de CIW advies aan het college van burgemeester en schepenen van de betrokken gemeenten over het voorstel voor de voorlopige aanduiding. Vervolgens werd ook het kennisgevingsdossier voor het plan-m.e.r. ingediend en werd het ter inzage gelegd van 30 juli tot en met 30 augustus 2018.

Gezien de nieuwe overstromingskaarten, zoals goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 25 november 2022 (VR 2022 2511 DOC.1289), was een actualisatie van de ontwerpen vereist. Hierbij werd uiteraard ook rekening gehouden met een geactualiseerde feitelijke en juridische toestand.

Bij de aanduiding van WORG zal de Vlaamse Regering zich niet beperken tot de 124 door de CIW voorbereide gebieden. Na de gevoerde actualisatie werden in totaal 139 watergevoelige openruimtegebieden voorlopig vastgesteld door de Vlaamse Regering.

Met deze beslissing geeft de Vlaamse Regering uitvoering aan de vooropgestelde aanduiding van WORG voor het gebied 'Merchtem Kom' in Merchtem (SG_R3_BES_32A).

2 Beschrijving van gebied en het watersysteem

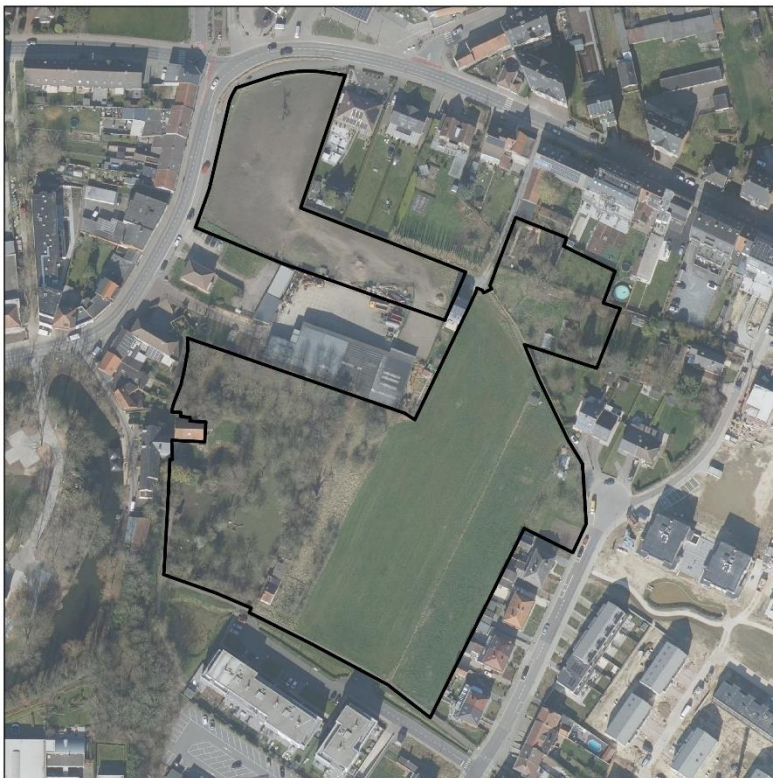
2.1 Feitelijke toestand

Het gebied met totale oppervlakte van 2,9 ha is grotendeels onbebouwd, met uitzondering van kleinschalige hobbystallen en tuinbergingen. Het ruimtegebruik wordt gekenmerkt door tuinen, weilanden en een fruitboomgaard.

Ter hoogte van de doodlopende straat Molenblock bevindt zich een kleine, verkrotte woning (Reedijk 16, perceel nr. 574X). Deze woning is opgenomen op de inventaris van leegstaand en verwaarlozing.

Op de percelen 567T en 569F werd op 24 juni 2021 een aanvraag tot omgevingsvergunning (OMV_2021022420) voor het bouwen of herbouwen van een constructie geweigerd door de vergunningverlenende overheid.

Figuur 1. Bestaande feitelijke toestand: luchtfoto met aanduiding begrenzing WORG

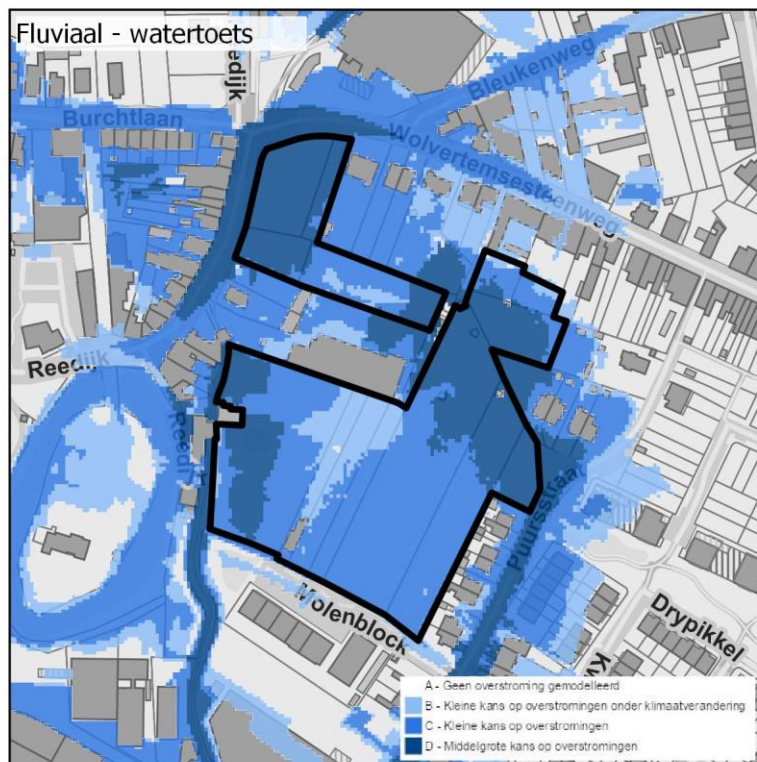
2.2 Waterbergend vermogen en overstromingsgevoeligheid

Watertoetskaarten - overstromingsgevoelige gebieden (VR 2022 2511 DOC.1289)

Aan de westelijke grens van het gebied stroomt de Grote Molenbeek, een onbevaarbare waterloop van 2e categorie die onder het beheer van de provincie Vlaams-Brabant valt. De Grote Molenbeek is in de kern van Merchtem maar op één plaats duidelijk zichtbaar, meer bepaald ter hoogte van het parkgebied op de linkeroever van de Grote Molenbeek. Het gebied is erg overstromingsgevoelig. Omdat de waterlopen ter hoogte van Merchtem, bij de overgang van Midden-België naar Laag-België, overgaan van waterlopen met relatief groot verval naar beken met weinig verval, ontstaan aan de voet van dit talud frequent overstromingen.

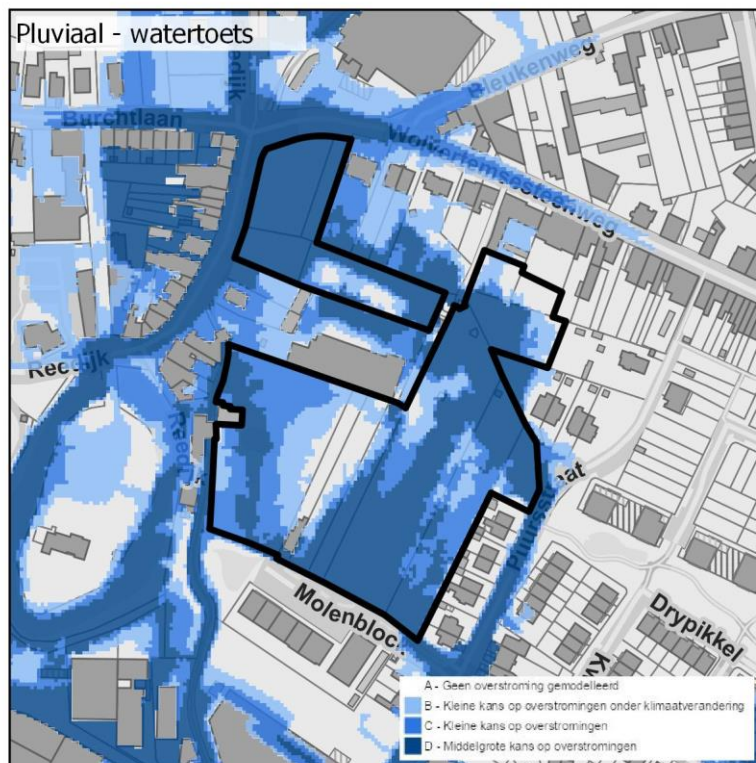
Een groot deel van het gebied, in het bijzonder in het noordwesten, noordoosten en zuidwesten, kent volgens de fluviale overstromingskaart een middelgrote kans op overstromingen. Enkel het weiland in het zuidoosten kent een kleine kans op overstromingen, waarvan een klein deel slechts onder klimaatverandering.

Figuur 2. Watertoetskaart - overstromingsgevoelige gebieden fluviaal

Volgens de pluviale overstromingskaart kent het overgrote deel van het gebied een middelgrote kans op overstromingen, ook het weiland in het zuidoosten. De resterende delen van het gebied vertonen een kleine kans op overstromingen, al dan niet onder klimaatverandering.

Figuur 3. Watertoetskaart - overstromingsgevoelige gebieden pluviaal

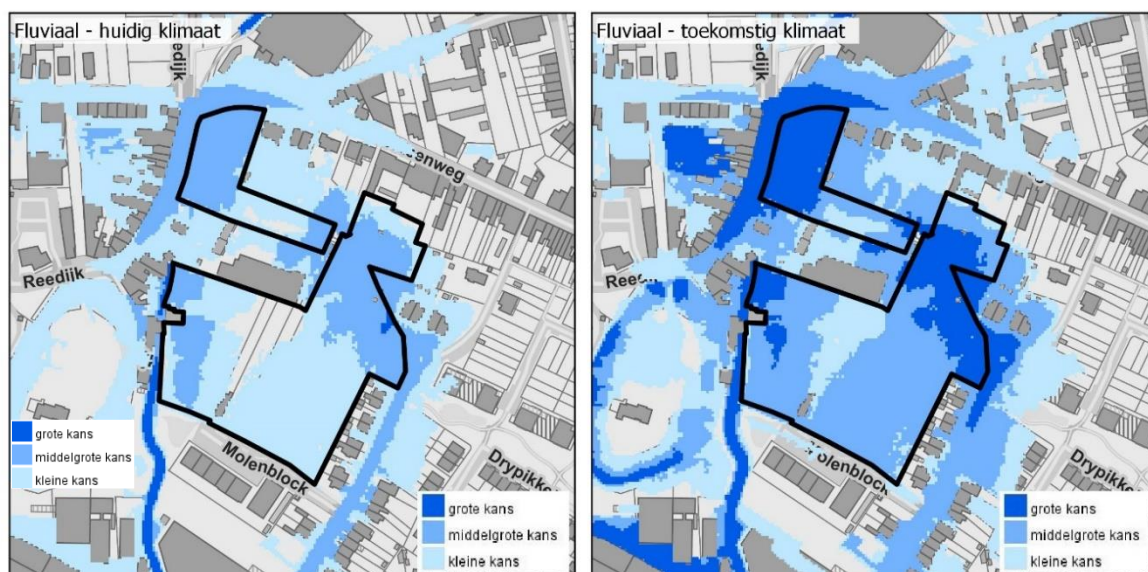

Overstromingsrichtlijn - overstromingsgevaarkaarten

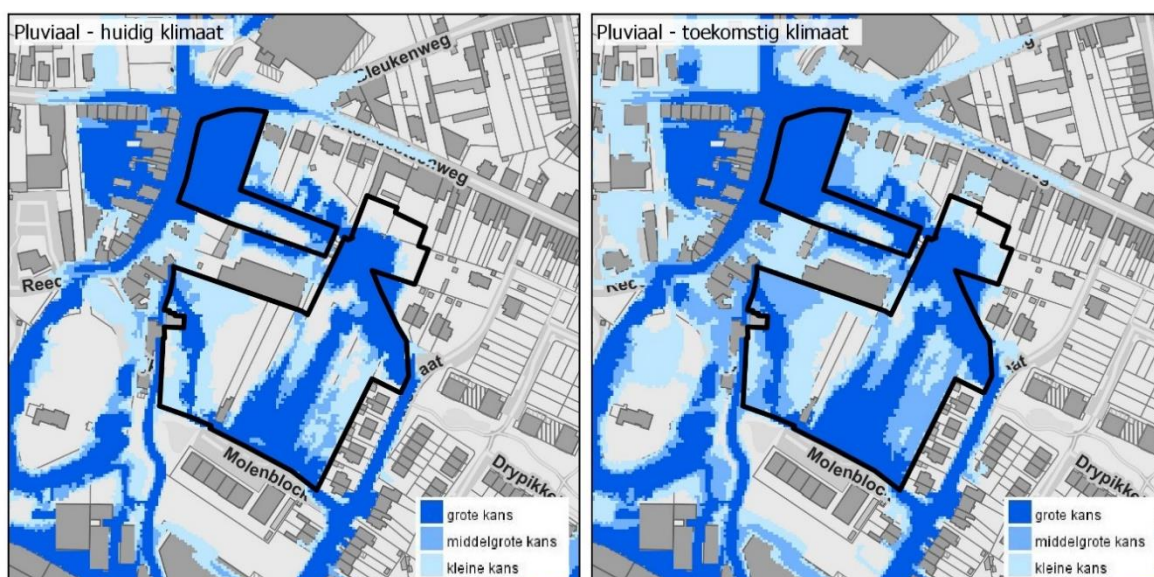
Volgens artikel 6 van de Europese Overstromingsrichtlijn (ORL) en artikel 1.7.3.1 § 3 van het Waterwetboek (VR 2018 1506 DOC.0638) moet de Vlaamse Regering zorgen voor alle significante bronnen van overstromingen en voor drie kansscenario's (kleine kans, middelgrote kans en grote kans op overstromingen, indien van toepassing). Daarbij werd ervoor gekozen om zowel kaarten voor het huidige klimaat als voor toekomstige klimaat (met klimaatprojectie 2050) op te maken.

Deze overstromingsgevaarkaarten zijn de bron voor de watertoetskaarten en geven een meer gedetailleerd beeld van de overstromingskansen in diverse scenario's. Het algemene beeld is daarom gelijkaardig aan de kaarten hierboven, maar toont onder meer ook de grote kans op overstromingen. Het pluviale model is beschikbaar voor gans Vlaanderen, ook het klimaatmodel. De fluviale modellen zijn per waterloop opgesteld en soms niet beschikbaar bij kleinere waterlopen, ook is het klimaatscenario niet in alle fluviale modellen beschikbaar en geeft dan een blanco kaart.

Figuur 4. Overstromingsgevaarkaart: overstroombaar gebied bij huidig en toekomstig klimaat (fluviaal)

Figuur 5. Overstromingsgevaarkaart: overstroombaar gebied bij huidig en toekomstig klimaat (pluviaal)

2.3 Stroomgebiedbeheerplan Benedenscheldebekken

Het bekkenspecifieke deel voor het Benedenscheldebekken van de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027, werd voorbereid door de overlegstructuren van het Benedenscheldebekken. Het werd samen met de andere onderdelen van de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas 2022-2027, vastgesteld door de Vlaamse Regering op 1 juni 2022.

In het bekkenspecifieke deel voor het Benedenscheldebekken zijn vijf speerpuntgebieden en tien aandachtsgebieden aangeduid. De Grote Molenbeek-Vliet is op basis van de huidige waterkwaliteit en de afstand tot de opgelegde normen aangeduid als één van de vijf speerpuntgebieden. In deze gebieden willen we in 2027 een goede watertoestand bereiken.

Voor het afstroomgebied van de Vliet-Grote Molenbeek werd een intensief participatietraject doorlopen, dat resulteerde in de ondertekening van het door 19 partners op 10 juni 2022. Het Riviercontract bevat 43 acties voor de thema's wateroverlast, watertekort, waterkwaliteit en waterbeleving. De uitvoering van de werken uit het Riviercontract werd opgenomen als actie 8_H_0039 uit het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 voor Schelde en Maas. De acties worden verder opgevolgd vanuit het Integraal Project Vliet-Grote Molenbeek.

Overige acties rond wateroverlast uit de stroomgebiedbeheerplannen 2022-2027 voor Schelde en Maas in relatie tot het signaalgebied zijn:

6_C_0019 Benedenscheldebekken Onderzoek naar de haalbaarheid van bescherming van de woningen in het stroomgebied van de Grote Molenbeek-Vliet

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM), Provincie Vlaams-Brabant

6_L_0007 Benedenscheldebekken Bijstand verlenen aan de bevolking voor, tijdens en na overstromingen in het stroomgebied van de Vliet-Grote Molenbeek

Gemeente: Londerzeel, Merchtem, Vlaamse overheid: Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

8B_A_0132 Benedenscheldebekken Anti-erosiemaatregelen thv waterloopgerelateerde erosieknelpunten, ter hoogte van de afstroomgebieden van de Grote en de Kleine Molenbeek

Alle Gemeenten

5B_B_0041 Benedenscheldebekken Vernieuwing/automatisering van de stuw op de Vliet-Grote Molenbeek te Puurs- Bornem

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

6_I_0114 Benedenscheldebekken Vliet - Grote Molenbeek gemaal Puurs herstel van de pompcapaciteit

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

6_I_0084 Benedenscheldebekken Aanleggen van een gravitaire uitwatering van de Vliet in de Schelde

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

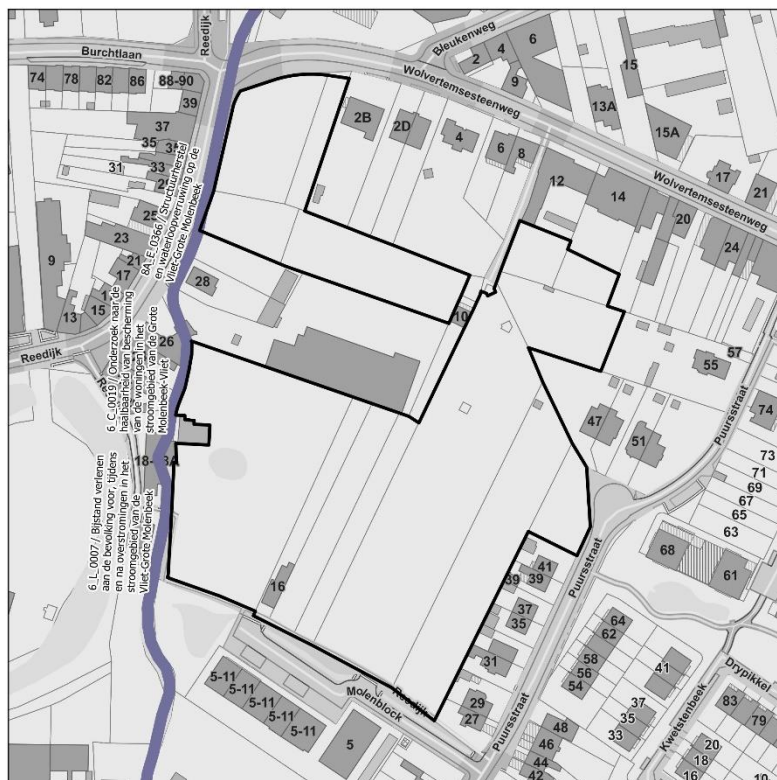
8A_E_0366 Benedenscheldebekken Structuurherstel en waterloopverruwing op de Vliet-Grote Molenbeek

Vlaamse overheid : Vlaamse Milieumaatschappij (VMM)

In het gebied loopt ook het Water-Land-Schap 2.0 project 'Water zonder (be)grenzen in de Vlietvallei' op grondgebied van de gemeenten Londerzeel, Bornem en Puurs-Sint-Amunds. Hierbij wordt via een robuust watersysteem, een duurzame landbouw en een kwalitatief landschap ingezet op een klimaatrobuuste inrichting van het gebied waarbij de toekomst voor alle actoren verzekerd wordt.

Verder geeft deze beslissing ook uitvoering aan de generieke actie 6_A_0022 om gevolg te geven aan de startbeslissingen van de Vlaamse Regering inzake signaalgebieden door herbestemming van de noodzakelijke deelgebieden via de aanduiding van watergevoelige openruimtegebieden of via ruimtelijke uitvoeringsplannen.

Figuur 6. Acties uit de stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas (2022-2027)

2.4 Signaalgebied – startbeslissing Vlaamse Regering

Het signaalgebied “Merchtem Kom” behoort tot het Benedenscheldebekken.

Het signaalgebied bevindt zich onmiddellijk aansluitend op het centrum van Merchtem, tussen de Grote Molenbeek-Vliet en de Puursstraat.

Op 11 april 2014 werd dit gebied door de Algemene Bekkenvergadering Benedenscheldebekken geselecteerd voor opname in de prioritair te onderzoeken signaalgebieden. De motivatie voor opname is als volgt:

Reststukken, deels bestemd als openbaar goren in nevenbestemming of zone voor beschermde hoeve.

In het noorden enkele grotere stukken signaalgebied (1 ha) met middelgrote kans in een groot nog niet aangesneden stuk voor handel en ambachten en eengezinswoningen.

De afbakening van het signaalgebied werd tijdens een overleg met de gemeente Merchtem op 11 juni 2015 en op 31 maart 2016 besproken. Het betreft hier een vrij compact gebied langsheen de Grote Molenbeek. Binnen enkele blokken kan een nieuwe visie ontwikkeld worden.

De Vlaamse Regering nam op 31 maart 2017 een startbeslissing over het signaalgebied Merchtem Kom. De conclusie van de gebiedsfiche voor het signaalgebied Merchtem Kom luidde:

“Dit signaalgebied bestaat uit twee delen (Kom en Schoolomgeving).

Het gebied Kom is effectief overstromingsgevoelig. Er zijn echter verschillende BPA’s opgemaakt en een verkaveling werd goedgekeurd met het oog op de ontwikkeling van delen van dit gebied.

De waterloopbeheerders leveren belangrijke inspanningen binnen het stroomgebied van de Grote Molenbeek-Vliet om de wateroverlast maximaal in te perken. Er zijn overstromingsgebieden gebouwd en er is nog een uitbreiding voor de capaciteit van een overstromingsgebied gepland. Deze overstromingsgebieden zijn bedoeld zijn om het risico op overstromingen te verminderen, maar ze bieden geen bescherming voor langdurige intense buien. De basisregel is daarom het maximaal vermijden van nieuwe bebouwing binnen de beekvallei.

Binnen dit gebied wordt een combinatie van scenario B en C voorgesteld, zoals op de kaart aangegeven in de fiche: zoveel mogelijk vrijwaren van bebouwing en deels overstromingsvrij bouwen.

Het ontwikkelingsperspectief werd goedgekeurd op de algemene bekkenvergadering Benedenschelde d.d. 19/05/2016 met minderheidsstandpunt van de gemeente Merchtem en de provincie Vlaams-Brabant. Zij wensen voor het deelgebied Kom een scenario "A" – geen bijkomende voorwaarden voor bebouwing in dit gebied. Voor het ontwikkelingsperspectief van het deelgebied Schoolomgeving is wel consensus.

De Vlaamse Regering beslist dit gebied mee te nemen in het verdere traject met het oog op de aanduiding van (delen) van dit gebied als watergevoelig openruimtegebied.

De Vlaamse Regering hecht haar goedkeuring aan het bovenstaand ontwikkelingsperspectief en gelast de bevoegde instanties om het ontwikkelingsperspectief te respecteren en de voorwaarden uit de ontwerp-startbeslissing door te vertalen bij de toepassing van de watertoets."

Link naar fiche signaalgebied:

<http://www.integraalwaterbeleid.be/nl/beleidsinstrumenten/signaalgebieden/fiches/SG-R3-BES-32.pdf>

2.5 Juridische toestand

Het gebied is gelegen in woongebied volgens het gewestplan.

Figuur 7. Gewestplan

Het gebied is gedeeltelijk gelegen in BPA nr. 2A 'Kom der gemeente deel A' (goedgekeurd bij MB van 5 september 2005). Hierbij werd een deel van goedkeuring onthouden. De gemeente heeft daarop het initiatief genomen tot opmaak van een BPA 'Puursstraat' (goedgekeurd bij MB van 27 augustus 2012) voor het gedeelte dat initieel van goedkeuring werd onthouden.

Figuur 8. BPA nr. 2 “Kom der gemeente, deel A’

Figuur 9. BPA 'Puursstraat'

2.6 Gemeentelijke structuurplannen

In het informatief en richtinggevend gedeelte van het GRS van Merchtem wordt aangegeven dat de Grote Molenbeek ter hoogte van de kern van Merchtem maar op één plaats duidelijk zichtbaar is, namelijk ter hoogte van de watermolen ‘Binnenmolen’ (vastgesteld bouwkundig erfgoed). De omgeving van de ‘Binnenmolen’ is structurerend als groenelement en het groene karakter van deze omgeving moet behouden worden. Door het voorzien van groen en open ruimten binnen de kern van Merchtem kan de ruimtelijke kwaliteit gegarandeerd worden. Voor het overige kent de Grote Molenbeek echter weinig ruimte in het centrum van Merchtem. De beekvalleien, die tevens dragers zijn van de natuurlijke en agrarische structuur, moeten ruimte krijgen voor natuurlijke meandering en natuurlijke waterberging. Hun functie i.v.m. de waterhuishouding is immers belangrijk, onder andere ten einde de overstromingsproblematiek in Merchtem te verhelpen. Ook de vallei van de Grote Molenbeek kan een belangrijke rol spelen in functie van waterberging. Hiermee moet rekening worden gehouden bij de uitwerking van de gewenste ruimtelijke structuur van Merchtem.

Het bindend gedeelte van het GRS Merchtem stelt dat de gemeente de valleien van de Grote Molenbeek, de Lindebeek, de Kwetstenbeek, de Amelgemse Molenbeek, de Molenbeek van Wolverteem, de Amelvonnesebeek en de Vondelbeek binnen de gewenste ruimtelijke structuur als dragers van de natuurlijke structuur selecteert, maar met respect voor de aanwezige landbouw.

3 Onderzoek sectorale wetgeving

3.1 Milieueffectrapportage

De milieueffectrapportage verloopt via de generieke procedure. De procedure start met de opmaak van een kennisgeving.

Een kennisgeving bevat onder andere een beschrijving van het voorgenomen plan en een voorstel van de wijze waarop het milieuonderzoek zal uitgevoerd worden. De kennisgevingsnota voor de aanduiding van de watergevoelige openruimtegebieden werd van 30 juli tot en met 30 augustus 2018 ter inzage gelegd. De Dienst

Mer stelde, rekening houdend met de adviezen en inspraak, richtlijnen op voor de opmaak van het eigenlijke plan-MER.

Op basis van de richtlijnen werd het ontwerp-plan-MER opgemaakt door deskundigen onder leiding van een erkend MER-coördinator. Na een verwerking van de opmerkingen, werd het (ontwerp) plan-MER onderworpen aan een openbaar onderzoek, samen met de voorlopige aanduiding van de watergevoelige openruimtegebieden.

Tijdens het openbaar onderzoek konden burgers en adviesinstanties opmerkingen geven op het ontwerpplan én het (ontwerp) plan-MER. Opmerkingen en adviezen kunnen aanleiding geven tot aanpassingen en aanvullingen aan het plan en het plan-MER. Vóór de definitieve vaststelling van het plan, keurde het Team Omgevingseffecten het plan-MER goed.

Op basis van het gevoerde milieueffectenonderzoek worden geen significante negatieve effecten op de leefomgeving verwacht. In het ontwerp van plan-MER worden geen milderende maatregelen noodzakelijk geacht. Het ontwerp plan-MER wordt samen met het besluit houdende de voorlopige aanduiding ter inzage gelegd in het openbaar onderzoek.

3.2 Ruimtelijke veiligheidsrapportage

Ter uitvoering van de Seveso-richtlijn¹ dient in het beleid inzake ruimtelijk ordening rekening gehouden te worden met de noodzaak om op langetermijnbasis voldoende afstand te laten bestaan tussen Seveso-inrichtingen (i.e. inrichtingen met een zodanige hoeveelheid aan gevaarlijke stoffen op het terrein dat zij vallen onder het toepassingsgebied van de Seveso-richtlijn) enerzijds en aandachtsgebieden (zoals gedefinieerd in het besluit van de Vlaamse Regering houdende nadere regels inzake ruimtelijke veiligheidsrapportage) anderzijds. Deze doelstelling wordt verwezenlijkt door het houden van toezicht op de vestiging van nieuwe Seveso-inrichtingen, op wijzigingen van bestaande Seveso-inrichtingen, en op nieuwe ontwikkelingen rond bestaande Seveso-inrichtingen.

Om een inschatting te maken van het aspect externe mensveiligheid, toetste de dienst Veiligheidsrapportage van het Departement Omgeving het voorgenomen plan af aan de hand van criteria die werden opgenomen onder de vorm van een beslissingsdiagram in bijlage bij het besluit van de Vlaamse Regering houdende nadere regels inzake de ruimtelijke veiligheidsrapportage.

Gelet op het feit dat:

- volgens de gegevens van de dienst VR in het plangebied geen Seveso-inrichtingen aanwezig zijn;
- volgens de gegevens verstrekt in de toelichtingsnota in het plangebied geen Seveso-inrichtingen mogelijk zijn;

besliste de dienst VR op 20 april 2023 dat er geen ruimtelijk veiligheidsrapport dient opgemaakt te worden.

3.3 VEN-toets

De aanduiding als watergevoelig openruimtegebied, leidend tot het behoud van het bouwvrije karakter, en de daar toegelaten functies hebben geen negatieve impact op natuurwaarden of VEN-gebieden. Het gebied is niet in of nabij een VEN-gebied gelegen.

3.4 Onroerenderfgoed-toets

Het gebied is gelegen in het centrum van de gemeente Merchtem. Ten westen bevinden zich enkele beschermde onroerend erfgoed elementen:

- Parochiekerk Onze-Lieve-Vrouw (Monument), beschermd bij besluit van 25-03-1938.
- Woning en drukkerij Maurits Sacré (Monument), beschermd bij besluit van 11-06-2004.
- Onderwijzerswoning: omgeving (Stads- of dorpsgezicht), beschermd bij besluit van 23-01-2001.

¹ Europese richtlijn betreffende de beheersing van de gevaren van zware ongevallen waarbij gevaarlijke stoffen betrokken zijn.

Op de linkeroever van de Grote Molenbeek, bevindt er zich met Motte De Borgh of De Burcht met cottagevilla en Watermolen Binnenmolen eveneens vastgesteld bouwkundig erfgoed in de onmiddellijke nabijheid van het gebied.

De aanduiding als watergevoelig openruimtegebied wordt als positief beschouwd gezien deze gebieden hierdoor vrijgesteld worden van grootschalige wijziging van het landgebruik en ingrepen in de bodem. Ook indirecte effecten op de omliggende gebieden worden hierdoor voorkomen.

4 Rechtsgevolgen

De aanduiding als WORG heeft geen andere rechtsgevolgen dan deze vermeld in artikel 5.6.8, VCRO.

Ingevolge de bepalingen van artikel 5.6.8, §6, VCRO, komen eigenaars van gronden die gelegen zijn binnen een definitief aangeduid watergevoelig openruimtegebied in aanmerking voor een eigenaarsvergoeding, met toepassing van dezelfde voorwaarden en modaliteiten als deze die gelden voor de planschadevergoeding, zoals deze vooropgesteld wordt met het Instrumentendecreet. Ingevolge de daarin opgenomen harmonisering en aanpassing van de compenserende vergoedingen, wordt die eigenaarsvergoeding bepaald op basis van een schaderapport van de landcommissies.

4.1 Stedenbouwkundige voorschriften

Het voorschrift wordt bepaald door artikel 5.6.8, §3 van de Vlaamse Codex Ruimtelijke Ordening (VCRO).

Ter informatie wordt hierbij de tekst zoals geldig op datum van deze definitieve aanduiding weergegeven:

Binnen de aangeduide watergevoelige openruimtegebieden zijn waterbeheer, natuurbehoud, bosbouw, landschapszorg, landbouw en recreatie nevensgeschikte functies.

Voor zover de ruimtelijk-ecologische draagkracht en de waterbeheersfunctie van het gebied niet worden overschreden, zijn alleen de volgende handelingen die nodig of nuttig zijn voor de functies, vermeld in het eerste lid, toegelaten:

1° het aanbrengen van kleinschalige infrastructuur, gericht op de sociale, educatieve of recreatieve functie van het gebied, waaronder sanitaire gebouwen of schuilplaatsen van één bouwlaag met een oppervlakte van ten hoogste 100 m², met uitsluiting van elke verblijfsaccommodatie;

2° het aanleggen, herstellen, heraanleggen of verplaatsen van openbare wegen en nutsleidingen. Openbare wegen en nutsleidingen kunnen aangelegd of verplaatst worden voor zover dat noodzakelijk is voor de kwaliteit van het leefmilieu, het beheer van het landschap, het herstel en de ontwikkeling van de natuur en het natuurlijk milieu, de openbare veiligheid of de volksgezondheid;

3° het aanbrengen van kleinschalige infrastructuur, gericht op het gebruik van het gebied voor landbouw of hobbylandbouw;

4° handelingen die nodig of nuttig zijn om overstromingen te beheersen of om wateroverlast buiten de natuurlijke overstromingsgebieden te voorkomen;

5° handelingen voor natuurbehoud en landschapszorg.

De mogelijkheden om af te wijken van stedenbouwkundige voorschriften of om rekening te houden met ontwerpen van stedenbouwkundige voorschriften, vermeld in titel IV, hoofdstuk 4, zijn van overeenkomstige toepassing in de aldus aangeduide gebieden.

4.2 Verkavelingen en principiële akkoorden

Zoals bepaald in artikel 5.6.8, §4, VCRO heeft de definitieve aanduiding als watergevoelig openruimtegebied van rechtswege het verval tot gevolg van onbebouwde delen van niet-vervallen verkavelingen die liggen binnen het watergevoelig openruimtegebied. Ook principiële akkoorden vervallen van rechtswege.

In het gebied werden twee verkavelingsaanvragen ingediend. Deze aanvragen werden in graad van beroep geweigerd of vernietigd door de Raad van State.

Er zijn binnen de aanduiding geen niet-vervallen verkavelingen of principiële akkoorden gekend.

4.3 Ruimtebalans

In dit watergevoelig openruimtegebied zijn volgende bestemmingen gelegen die niet meer gerealiseerd kunnen worden na definitieve aanduiding.

Bestemmingscategorie	
Woongebieden	2,9 ha

5 Conclusie

De aanduiding is conform het ontwikkelingsperspectief zoals gemotiveerd in eerdere beslissingen van de Vlaamse Regering over het signaalgebied (VR 2017 3103 DOC. 0313).

De kaarten van de overstromingsgevoelige gebieden tonen voor vrijwel het ganse gebied een kleine tot middelgrote overstromingskans. Vrijwaring van het gebied voor verder bebouwing is aangewezen en ondersteunt de uitvoering van acties uit het stroomgebiedbeheerplan 2022-2027 ter realisatie van bijkomende waterberging.

Er bestaat een conflict tussen de verdere realisatie van de bestemming en de belangen van het watersysteem. Om die reden wordt het gebied 'Merchtem Kom' in Merchtem definitief aangeduid als watergevoelig openruimtegebied.